

Jolanta Bartodziej

Wady wymowy -

przyczyny i zapobieganie

„Słuchajmy wyraźniej. Mowa przyjdzie wtedy nam ze szczególną uwagą...”

Mowa bardzo intensywnie kształtuje się w najwcześniejszym okresie dzieciństwa. Prawidłowo słyszące i normalnie rozwijające się dziecko przyswaja sobie mowę w ciągu pierwszych 5 – 6 lat życia. To właśnie wtedy dziecko zadaje mnóstwo pytań, tworzy niezwykle opowieści, wzbogaca ilościowo i jakościowo swój słownik, operuje rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami, przysłówkami i zaimkami.

W dzisiejszych czasach okazują się, że coraz więcej dzieci wadliwie wymawia podstawowe dźwięki mowy. Największą grupę problemów w rozwoju mowy tworzą wady artykulacyjne nazywane dyslalią. Są to nieprawidłowości w wymawianiu jednej lub kilku głosek.

W obrębie dyslalii wyróżniamy różnego rodzaju seplenienia, rerania, mowę bezdźwięczną, kappacyzm, gammacyzm i inne odchylenia od normalnej artykulacji. Nie każde jednak odstępstwo od ogólnopolskiej normy wymawianiowej jest wadą wymowy. Nie należy też mylić wady wymowy z mową gwarową oraz błędów wymowy, które wynikają z pewnych nawyków wypowiadania się.

Do wad wymowy nie zaliczamy nieprawidłowości artykulacyjnych wynikających z nieukończonego rozwoju mowy (do 6-7 r.ż). Dotyczy to sytuacji, gdy dziecko zastępuje głoski, których jeszcze nie potrafi wypowiedzieć - innymi, łatwiejszymi, których nie zniekształca. Są to typowe cechy wymowy dziecięcej, które są normalnym przejawem jej niedojrzałości,

Każda głoska ma swój czas, więc dziecko cztero, pięcioletnie ma prawo opuszczać, przestawiać

i zamieniać głoski na łatwiejsze. Nie może natomiast - bez względu na wiek ich deformować, np. wymawiać międzyzębowo czy bocznie (seplenienie międzyzębowe, seplenienie boczne).

Dzieci 6 letnie, które kończą edukację przedszkolną i idą do szkoły powinny wymawiać prawidłowo wszystkie głoski i budować zdania poprawne pod względem logicznym oraz pod względem gramatyki i składni.

Dlaczego powstają wady wymowy?

Przyczyną powstawania wad wymowy są najczęściej :

- deficyt słuchu fizjologicznego (zakłócenia w artykulacji, melodii, intonacji),
- nieprawidłową budowę aparatu mowy (rozszerzenie podniebienia, warg, zbyt duży lub mały język, skrócone wędzidełko podjęzykowe, wady zgryzu),
- częste infekcje górnych dróg oddechowych i przerost trzeciego migdałka, powodują oddychanie przez usta. W konsekwencji wpływa to na osłabienie sprawności mięśni języka, warg, podniebienia miękkiego, których praca jest niezbędna do artykulacji. Dziecko, które źle oddycha, gorzej mówi.
- dysfunkcję słuchu fonematycznego (odpowiadającego za procesy analizy i syntezy słuchowej, które są niezbędne do nauki czytania).
- nieprawidłowe połykanie. Dziecko, które przez długi czas było karmione butelką, ssało smoczek, zamiast skórek od chleba dostawało np. chrupki kukurydziane, było karmione papkami, bardzo późno zaczęło pić z kubka, częściej przejawia złe nawyki w połykaniu i żuciu. Gryzienie, rozdrabnianie, formowanie kęsów, przesuwanie ich językiem w stronę przełyku-wszystko to sprzyja wzmacnianiu mięśni artykulatorów.
- mówienie do dziecka językiem nianiek (spieszczanie),
- ograniczone kontakty z matką do 2. r.ż,
- problemy zdrowotne matki w ciąży,
- niewłaściwa atmosfera rodzinna
- nieprawidłowe wzorce wymowy w domu; wady wymowy rodziców,
- brak okazji do rozwijania mowy
-

Wada zgryzu a wada wymowy

Wczesne wykrycie u dziecka wad zgryzu pozwala na objęcie go wczesną interwencją logopedyczną, a co za tym idzie – umożliwienie dziecku lepszego rozwoju mowy i zapobieganie różnego rodzaju nieprawidłowościom w tej sferze.

- **Zgryz głęboki** – ta wada zgryzu powoduje, że brzmienie głosek detalizowanych jest zniekształcone, przyczyna leży w braku tarcia powietrza o brzegi siekaczy, które w zgryzie głębokim zbyt głęboko nachodzą na siebie.
- **Zgryz otwarty** - na skutek szpary pomiędzy zębami, w którą wpada język – powstaje seplenienie międzyzębowe. Ta wada wymowy polega na wsuwaniu języka między przednie zęby podczas artykulacji głosek t, d, n, oraz s, z, c, dz.
- **Tyło zgryz** – z racji ułożenia zębów miejsce artykulacji głosek przesunięte jest do tyłu. Pomędzy zębami powstaje szpara przednio-tylna. Powoduje ona, że spółgłoski s, z, c, dz – brzmieniem przypominają głoski ś, ź, ć, dź.
- **Przodozgryz** – głoski wymawiane są przyzębowo lub międzyzębowo co deformuje ich prawidłowe brzmienie.

Przyczyny wad zgryzu u dzieci

Głównymi przyczynami wad zgryzu u dziecka są:

- ssanie palca, smoczka lub innych przedmiotów

- zaciskanie zębów, zgrzytanie zębami

- nagryzanie lub zaciskanie warg

- nieprawidłowe oddychanie (oddychanie przez usta)
- utrata zębów mlecznych lub stałych
- urazy zębów uszkodzających zawiązki zębów stałych
- złe odżywianie

Skutki wad zgryzu

Najczęstsze skutki wad zgryzu to:

- próchnica

- wady wymowy

- niedotlenienie, skłonność do częstszych przeziębień (na skutek oddychania przez usta)

- zaburzenia gryzienia, żucia, trawienia

- nieestetyczny wygląd

Jak zapobiegać powstawaniu wad zgryzu

Zastanawiasz się jak uniknąć wady zgryzu u swojego dziecka, poniżej kilka rad:

- Dbaj o prawidłowe napięcie mięśni w obrębie jamy ustnej – dziecko nie może bawić się, rysować, spać z otwartą buzią.
- Jeśli obserwujesz, że Twoje dziecko nawykowo oddycha przez usta – idź z nim na

konsultację do laryngologa i logopedy.

- Jeśli Twoje dziecko skończyło rok naucz go pić z kubeczka, nie używaj smoczka uspokajacza, nie karm dziecka z butelki. Używając smoczka utrwalasz nieprawidłowy typ połykania.

- Naucz dziecko gryźć, żuć twarde pokarmy np. jabłko, marchewkę, skórkę od chleba, nie podawaj mu zmiksowanych przetartych papek.

- Pilnuj, aby Twoje dziecko nie gryzło warg, przedmiotów, nie ssało palca.

- Dbaj o zdrowe zęby swojego dziecka – regularnie je szczotkuj, lecz u dentysty.

- Nie wyrywaj zbyt wcześnie zębów mlecznych.